

דגם תשובות בתלמוד — מסכת קידושין, מס' 006281, קיץ תשע"ט

הערה למעריך: הדברים שכתובים בסוגריים אינם מחייבים את הנבחן.
בפרק זה הנבחן צריך לענות על ארבע מן השאלות 1-5.

פרק ראשון

1. האישה נקנית, האיש מקדש — דף ב'

- א. (1)** מעיקרא — פרק ראשון, ולבסוף — פרק שני.
(2) "לישנא דאורייתא" — האישה נקנית, לשון קניין, "לישנא דרבנן" — האיש מקדש, לשון קידושין.
- ב. (1)** אין מצווה לקדש אישה ולכן אין מברכין על קידושי אישה (המצווה היא פרייה ורבייה, ואפשר לקיים אותה גם ללא קידושין).
(2) התלמיד צריך לענות של אחת מתוך שלוש השאלות של הרא"ש:
תשובה על שאלות ב'-ג': ברכת האירוסין היא ברכת שבה, ובה משבחים את ה' שהבדילנו מן העמים וציווה לקדש אישה מותרת ולא אישה אסורה, ולכן מזכירים בברכה שה' אסר על עם ישראל הן את העריות הן את הארוסות.
תשובה על שאלה ד: מזכירים חופה בברכה כדי שלא יטעה המקדש ויחשוב שהקידושין מתירים לו את המקודשת, אלא החופה מתירה ולא הקידושין.
ג. התפקיד של כל אחת מדרכי הקניין בהחלת הקידושין:
כסף — מחיל את הקניין, ביאה — מחילה את הייחוד של אישה לבעלה, שטר — מחיל את האיסור של האישה על כל העולם מחמת הקידושין.

2. קניין בהמה גסה — דף כה, ע"ב — כ"ו, ע"א

- א.** על פי רש"י — המוכר מוסר את אפסר הבהמה לקונה.
על פי בעלי התוספות — המוכר אומר לקונה "לך חזק וקני" (והקונה תופס באפסר).
ב. על פי רש"י — שלושה טפחים, על פי רבנו תם — טפח.
- ג. (1)** על פי רש"י, הקונה מוליך את הפיל על חבילי הזמורות שגובהם ג' טפחים. בעלי התוספות מקשים על רש"י מדוע הזכירה הגמרא דווקא חבילי זמורות, הרי כל דבר שגובהו ג' טפחים כמו אבנים ועצים יכול להתאים להגבהה של פיל.
(2) הקונה מציב את חבילי הזמורות שהן מאכל של הפיל במקום גבוה והפיל קופץ כדי להגיע אל חבילי הזמורות.

3. מחויבות הורים ללמד את ילדיהם תורה ומקצוע — דף כ"ט, ע"ב

- א. (1)** אין אפשרות שגם הבן וגם האב ילמדו תורה, והשאלה היא מי משניהם ילמד תורה.
(2) תנא קמא ורבי יהודה חולקים במקרה שהבן חכם יותר מן האב, והם מסכימים זה עם זה במקרה שהאב והבן שווים בחוכמה.
- ב. (1)** כשם שאדם חייב להוציא ממון על קיום כל המצוות, הוא חייב להוציא ממון גם על קיום מצווה של לימוד תורה לבנו.
(2) יש מצוות מן התורה שהן חובת הגוף ואינו חייב להוציא עליהם ממון, כמו מצוות כיבוד הורים למאן דאמר משל אב.
- ג. (1)** החובה על האב לשכור מלמד לבנו היא חובה כלפי עצמו (כמו תפילין ולולב, זאת אומרת שלעניין מצוות לימוד תורה בנו נחשב כגופו של האבא) ולא רק כלפי זולתו (כמו צדקה וגמילות חסדים).
(2) הראיה של הרב נריה לדבריו היא מרבי יהודה שדעתו נפסקה להלכה, שאם הבן חכם הוא קודם לאביו, וזה בניגוד לתורה כולה שבה אדם לא חייב להקדים את הזולת בקיום מצווה, יש ללמוד שלימוד התורה של הבן נחשב לקיום חובת הגוף של האב.

4. סוגיית שליחות – דף מ"א, ע"ב – מ"ג, ע"א

- א. על פי רבי יונתן, על קורבן הפסח נאמר "ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית", מכאן שאדם אחד לוקח (מפריש) קורבן פסח עבור המשפחה כולה, ויש לימוד דומה מן הפסוק "וישחטו אותו כל קהל עדת ישראל". מפני שיש שני פסוקים שמהם נלמדה אותה הלכה, שיש שליחות בקודשים כאשר השליח שותף בקורבן, למד רבי יונתן שיש שליחות בקודשים גם כשהשליח אינו שותף בקורבן.
- ב. מצוות תפילין היא חובת גופו, ולכן אינה יכולה להתקיים באמצעות גופו של אדם אחר, ואילו קידושין וגירושין אינה חובת גופו (המשלח נחשב שעשה משהו).
- ג. (1) על פי הסמ"ע, המשלח סבור שהשליח לא יבצע את השליחות ולכן למשלח אין גמירות דעת (אין לו כוונה רצינית ומלאה) במינוי השליח, ולכן מעשי השליח אינם נוגעים למשלח.
על פי רע"א, על השליח לקיים את ההלכה ולא לקיים את השליחות, ועל כן אם השליח ביצע את השליחות ועבר עבירה, היא נזקפת לחובתו.
- (2) על פי הסמ"ע, ישראל מומר נחשב לשליח לדבר עבירה, והעבירה של השליח נזקפת לחובת המשלח משום שבמקרה כזה המשלח יודע שהשליח יקיים את השליחות, ויש כאן מינוי שליחות עם גמירות דעת מלאה של המשלח.
על פי רע"א, ישראל מומר אינו יכול להיות שליח לדבר עבירה משום שגם הוא מחוייב לקיים את ההלכה ולא לעשות את שליחותו, ועל כן אם השליח עבר עבירה, היא נזקפת לחובתו.

5. ייחוד – דף פ"א, ע"א

- א. על פי רש"י, אסור להתייחד עם אשת איש שבעלה בעיר אך אם התייחד איתה, אינו לוקה.
על פי בעלי התוספות, אין איסור ייחוד עם אשת איש שבעלה בעיר.
- ב. (1) רבי עקיבא איגר חלק על הרשב"א במקרה שהדלת סגורה אך לא נעולה.
על פי הרשב"א, איסור ייחוד הוא רק כשהדלת נעולה.
על פי רע"א, יש איסור ייחוד גם כשהדלת סגורה ולא נעולה.
- (2) מן הגמרא משמע שאם יש פתח הפתוח לרשות הרבים, אין איסור ייחוד, ומכאן יש לדייק שאם הפתח סגור, אף על פי שאינו נעול, יש איסור ייחוד.
- ג. בזמן שסתם אנשים באים, והוא מוכרח לפתוח להם מיד כשנוקשים בדלת, מותר לאיש ואישה להיות בחדר נעול משום שאם ינקשו על דלתו, הוא יצטרך לפתוח מיד.

פרק שני

בפרק זה הנבחן צריך לענות על שלוש מן השאלות 6-9, ועל שאלה 10 (שאלת חובה).

6. צבורים – דף כ"ו, ע"א – כ"ז, ע"א

- א. האם צריך שמטלטלין הנקנים אגב קרקע יהיו צבורים על הקרקע הנקנית כדי שייקנו.
- ב. (1) שטר המכר של הקרקע [המשמש ראייה לקניית הקרקע] נקנה לקונה של הקרקע מן הרגע שהקונה עשה מעשה קניין בקרקע, ללא התחשבות במיקום של השטר. מהלכה זו מביאה הגמרא ראייה שמטלטלין נקנים אגב הקרקע גם כשהם אינם צבורים על הקרקע, משום שהשטר נחשב למטלטלין, והשטר נקנה אגב הקרקע למרות שהוא אינו מונח עליה.
- (2) הגמרא דחתה הוכחה זו מכיוון שיש לחלק בין שטר הקניין ליתר המטלטלין. השטר קשור באופן מהותי למכירת הקרקע ונחשב כאפסר הקרקע, ועל כן הוא נקנה למרות שאינו צבור על הקרקע, ואילו שאר המטלטלין ייתכן שהם נקנים אגב הקרקע רק כשהם צבורים על הקרקע.

7. עד היכן כיבוד אב ואם – דף ל"ב, ע"א

- א. על פי הגמרא, אם אדם אינו חייב להוציא ממון כדי לקיים מצוות כיבוד אב ואם, יש להבין שמדובר באב שזרק את ארנקו (של האב) ואיבד את הממון (של האב), ואם כן מדוע שהבן יכעס ויכלים את האב, הרי האב לא איבד את כספו של הבן.
- ב. (1) החיוב של הבן הוא לאפשר לאביו למלא את רצונו בממון הבן כדי שיהיה לאב נחת רוח, ומכיוון שאין לאב הנאה אם הבן יפסיד את אבדתו, אין חיוב על הבן לעסוק בכיבוד הורים ולהפסיד את אבדתו.
- (2) לפי הסוברים משל בן, האב יכול לזרוק את ארנק הבן ולאבד את ממונו של הבן משום שבכך יש לו נחת רוח, והאב עושה זאת כדי להשליט את אימתו על ביתו, ולכן אסור לבן המחויב להוציא ממון בשביל כיבוד אב להכלים את אביו.

8. כבוד תלמידי חכמים – דף ל"ב, ע"ב – ל"ג, ע"ב

- א. על פי תנא קמא, צריך לקום רק בפני זקן וחכם. על פי רבי יוסי הגלילי, צריך לקום בפני זקן שאינו אשמאי או בפני יניק וחכים. על פי איסי בן יהודה, צריך לקום בפני כל זקן אפילו אשמאי.
- ב. במקרה שיש אנשים אחרים שלא יודעים שכבר עמד בפני רבו פעמיים באותו היום.

9. מצות עשה שהזמן גרמא – דף ל"ג ע"ב – ל"ד, ע"ב

- א. (1) מצוות תפילין היא מצוות עשה שהזמן גרמא משום שפטור מתפילין בלילה, ומשום שפטור מתפילין בשבת.
- (2) מצוות ציצית היא מצוות עשה שהזמן גרמא משום שעניין הזמן מגדיר את המצווה – איזו כסות חייבת או פטורה.
- ב. על פי אביו, מן הדרשה "תשבו כעין תדורו" – מה דירה איש ואשתו אף סוכה איש ואשתו.
- על פי רבא, נלמד בגזרה שווה מפסח שכיוון שנשים חייבות באכילת מצה בליל הסדר, הן חייבות גם במצוות סוכה ("חמישה עשר", "חמישה עשר").

שאלת **חובה**. על הנבחן לענות על שניים מן הסעיפים א-ג.

10. מבוא לתורה שבעל פה

- א.** (1) זרעים, מועד, נשים ונזיקין.
 (2) המילה "וציוונו" בברכות על תקנות חכמים או שמברכים ברכת המצוות על תקנות חכמים.
- ב.** (1) סבוראים, מפני שהסבירו את ההוראות וההלכות בתלמוד.
 (2) לא היו חכמים דיים ועל כן נחלקו.
- ג.** (1) תחום הטכנולוגיה — כיצד משתמשים במכשירי חשמל בשבת כגון מעלית ומקרר?
אן: כיצד אפשר להתאים מכשור רפואי לשימוש בשבת בבתי חולים או לשימוש כוחות הביטחון במקרה הצורך.
 תחום החקלאות ומצוות התלויות בארץ — כיצד לשמור את שנת השמיטה בלי שהחלקאים יאבדו את פרנסתם? כיצד יש למנוע את איסור כלאיים ועורלה?
 רפואה — כיצד מטפלים בחולה סופני? האם מותר לתרום איברים להשתלה? כיצד נקבע רגע המוות?
 [יש לציין תחום ידע אחד ושאלה אחת].
 (2) לא תסור / קבלת הציבור / תורה שבעל פה שורשה בתורה שבכתב.
 [יש לציין הסבר אחד].

פרק שלישי — קטע שלא נלמד

בפרק זה הנבחן צריך לענות על ארבע מן השאלות 11-15.

- 11.** המקרה הוא שהאב אמר שקידש את בתו והוא אינו יודע למי, ובא אדם ואמר שהוא האיש שקידש את הבת. על פי רב, האדם נאמן לתת גט משום שהוא לא ישקר ויחטא ללא רווח אישי.
- 12.** רב סובר שהוא אינו נאמן לכנוס משום שיש חשש שהוא חפץ באישה, ולכן הוא משקר ואומר שהתקדשה לו. רב אסי סובר שהוא נאמן לכנוס משום שהוא מפחד שהאב יסתור את דבריו.
- 13.** האב אומר קידשתי את בתי ואיני יודע למי, ובאים שני אנשים וכל אחד מהם טוען שהאישה התקדשה לו. הגמרא מקשה שמכאן שהאדם נאמן לכנוס ולא רק לתת גט.
- 14.** רב מסביר שבמקרה ששני אנשים טוענים שכל אחד מהם קידש את האישה, כל אחד מהם יפחד לשקר משום שהוא חושש שחברו יסתור את דבריו ועל כן נאמן אף לכנוס.
- 15.** האישה מחפה על האדם שטוען שקידש אותה ועל כן הוא לא מפחד לשקר ולכן הוא אינו נאמן לכנוס.